

چگونه تاکتیک‌ها را مطالعه (تمرین) کنیم

(How to Study Tactics)

درک اینکه چگونه دید تاکتیکی خود را تمرین دهیم، چه با استفاده از کتاب‌ها و چه با حل مسائل آنلاین

نوشته : استاد بزرگ زنان تاتو آبراهامیان

ترجمه : محمد فتاحی

منبع: مجله Chess Life فوریه ۲۰۲۳

ریچارد تایشمن شاید در حال مبالغه بوده، اما مهارت در تاکتیک‌ها سریع‌ترین راه برای بهبود در شطرنج است. هنگامی که شما شروع به دیدن و تشخیص تاکتیک‌ها در بازی‌های خود می‌کنید، درک بهتری از اینکه چگونه مهره‌ها به روش‌های مفیدی با یکدیگر تعامل می‌کنند، به دست می‌آورد و بازی هم منطقی‌تر و هم جذاب‌تر می‌شود. تجویز اینکه حل مسئله مداوم برای بهبود این مهارت حیاتی است، تقریباً یک نکته آموزشی جهانی است.

به عنوان کسی که در شطرنج "مکتب قدیمی" بزرگ شده‌ام، من به استفاده از کتاب‌ها برای تمرین و حل مسائل روی صفحه فیزیکی عادت دارم و همچنان ترجیح می‌دهم. تجربه من این است که حل مسائل روی صفحه فیزیکی برای بازیکنان تورنمنتی از نظر تصویرسازی بسیار مفید است. با این حال، من همچنین تشخیص می‌دهم که منابع زیادی برای کار تاکتیکی آنلاین وجود دارد که بسیاری از آنها می‌توانند بسیار مفید باشند.

پس چگونه باید تاکتیک‌ها را مطالعه کرد و از چه منابعی استفاده کرد؟ فرض کنیم که شما یک یا دو ساعت را برای مطالعه کنار گذاشته‌اید و می‌خواهید روی حل کردن تمرکز کنید. از کجا شروع کنیم؟

فکر می‌کنم انضباط در مورد زمان مطالعه بسیار مهم است. مراقب باشید تا از وقفه‌ها جلوگیری کنید و - این کلیدی است - هنگام حل کردن مهره‌ها را حرکت ندهید. فلسفه‌های مختلفی در مورد یادداشت کردن تحلیل خود هنگام حل وجود دارد، اما من ترجیح می‌دهم انجام دهم، زیرا مرا به صداقت نگه می‌دارد و از پدیده "البته من آن را دیده بودم" جلوگیری می‌کند، زمانی که راه حل‌هایی را ذکر می‌کند که من به آن‌ها فکر نکرده بودم. اگر شاخه‌های فرعی مهمی وجود دارد، آن‌ها را هم یادداشت کنید.

"شطرنج ۹۹ درصد تاکتیک است" ریچارد تایشمن

پازل راش (Puzzle Rush)

من پازل راش در چس دات کام یا پازل استورم (Puzzle Storm) را در لیچس دوست دارم، اما توصیه نمی‌کنم بیش از دو یا سه جلسه در طول تمرین انجام دهید. در حالی که پازل راش یک راه خوب برای تقویت برخی الگوهای پایه است، انجام بیش از حد آن می‌تواند به عادت‌های بد منجر شود، مانند انتخاب حرکت به صورت غریزی و تأکید بیش از حد بر الگوهای شناخته شده در مقابل محاسبه.

با این حال، من انجام این نوع کار را به عنوان گرم کردن برای تورنمنت‌های آنلاین توصیه می‌کنم، و گاهی اوقات از امتیاز پازل راش خود به عنوان نشانه‌ای از سطح انرژی و هوشیاری خود استفاده می‌کنم.

آموزش تاکتیکی آنلاین

تمامی وبسایت‌های مهم شطرنج، منبعی پایان‌ناپذیر از تاکتیک‌ها را ارائه می‌دهند. در مقابل پازل راش، محدودیت زمانی برای حل یکایک مسائل وجود ندارد که به کاربر اجازه می‌دهد درون موقعیت فرو رود. و مسائل می‌توانند به موضوعات و دسته‌بندی‌هایی تقسیم شوند، که به کاربر اجازه می‌دهد نواحی خاصی از بازی یا تاکتیک‌های خاص را تمرین کند.

با این حال، من دو نقطه ضعف بالقوه را در حل تاکتیک‌های آنلاین می‌بینم. اول اینکه، هنگامی که حرکت خود را انجام می‌دهید، پاسخ فوری از طرف پلتفرم دریافت می‌کنید. در حالی که این تا حدودی یک بازی شطرنج واقعی را تقلید می‌کند، می‌تواند منجر به تنبلی شود و انجام حرکتی که "درست به نظر می‌رسد" چون می‌دانیم بلافاصله بازخورد دریافت خواهیم کرد.

دوم اینکه، گاهی پاسخ، بهترین انتخاب رایانه است، نه عنصر کلیدی تاکتیک از دیدگاه انسان، یعنی شما وزیر خود را قربانی می‌کنید تا مات در چهار حرکت به دست آورید، اما پاسخ مبتنی بر موتور رایانه‌ای، حرکتی است که با فدا کردن مهره‌ها مات را از بین می‌برد. این به شما می‌گوید که حرکت اول شما درست است، اما لزوماً کل محاسبه نیست. به همین دلیل مهم است که سرعت را کم کنید و قبل از تلاش برای حل، همه شاخه‌ها را محاسبه کنید، و شاید بخواهید تحلیل خود را هم یادداشت کنید.

اگر در حال حل مسائل آنلاین هستید و چندین مورد اشتباه پشت سر هم دریافت می‌کنید، به یاد داشته باشید که احساساتی نشوید. برای چند دقیقه از رایانه دور شوید یا یک صفحه شطرنج بیرون بیاورید و موقعیت را قبل از تلاش دوباره پیاده کنید.

به صورت منظم به وضعیت ها نگاه کنید:

با دقت تمام صفحه را ارزیابی کنید. خلاصه‌ای کلی از آنچه در وضعیت اتفاق می‌افتد، چه کسی از نظر مهره جلوتر است و به طور کلی مهره ها در چه جهتی هدف گیری شده‌اند، تهیه کنید. تا جایی که می‌توانید چیزهایی را که متوجه می‌شوید، لیست کنید. این ابزار عالی در طول بازی‌ها هنگامی که در یک موقعیت گیر می‌کنید، می‌تواند مفید باشد. از خلاصه خود به عنوان راهنما استفاده کنید تا به شما در تولید حرکات کاندیدا کمک کند.

امنیت شاه:

آیا حمله‌های فوری به شاه وجود دارد؟ به جای گفتن چیزهایی مثل "سفید در حال حمله است"، از زبان مشخص‌تری مثل "فیل خانه d3 به سمت پیاده h7 نشانه رفته است" استفاده کنید.

از تعاملات مهره ها آگاه باشید (زد و خورد ها را در نظر بگیرید):

کدام مهره ها تحت حمله هستند و کدام یک از دیگری دفاع می‌کنند؟

به دنبال مهره های لق(بی دفاع) باشید:

آیا مهره ای وجود دارد که دفاع نشده یا به اندازه کافی دفاع نشده است و می‌تواند هدف قرار گیرد؟

از خود بپرسید که آیا حریف شما تهدیدی دارد:

این به مشخص کردن احساس فوریت در موقعیت کمک می‌کند. اگر حریف شما در حال مات کردن شماست، پس نیاز دارید به دنبال حرکات اجباری بگردید. در غیر این صورت، شاید زمان برای یک حرکت آرام‌تر داشته باشید.

هنگامی که موقعیت را درک کردید، به دنبال حرکات اجباری باشید - حرکاتی که مجبور می‌کنند حریف شما کاری انجام دهد. نمونه‌هایی از حرکات اجباری عبارتند از: کیش‌ها، گرفتن‌ها و تهدیدها مانند تهدیدهای ماتی یا حمله به وزیر. اگر حرکات به طور طبیعی برای شما پیش نمی‌آیند، آنها را یکی یکی به صورت دستی لیست کنید.

بیاپید یک موقعیت را بررسی کنیم و تلاش کنیم این نکات را اعمال کنیم:

کتاب ها

علی‌رغم مزایای حل آنلاین، هنوز هم کتاب‌ها را برای تقویت کردن تاکتیک‌های خودم و همچنین شاگردانم ترجیح می‌دهم. من تمایل دارم به دنبال کتاب‌هایی باشم که به الگوهای مختلف تقسیم شده‌اند، اما بخش‌هایی هم دارند که الگوهای تاکتیکی در آنها تصادفی است. این بیشتر نماینده وضعیت واقعی در مسابقات است. در نهایت، کسی نیست که در بازی‌ها به ما بگوید که به دنبال چه نوع الگوهای تاکتیکی باشیم.

برخی از کتاب‌های مورد علاقه‌ام که به دانش‌آموزان پیشنهاد می‌کنم عبارتند از:

۱۰۰۱ تمرین شطرنج برای مبتدیان (نویسندگان: فرانکو ماستی و روبرتو مسا، انتشارات: نیو این چس، ۲۰۱۲) *Chess Exercises for Beginners* ۱۰۰۱

۱۰۰۱ تمرین شطرنج برای بازیکنان باشگاهی (نویسنده: فرانک ارویچ، انتشارات: نیو این چس، ۲۰۱۹) *Chess Exercises for Club Players* ۱۰۰۱

کتابچه راهنمای ترکیب‌های شطرنج جلد‌های ۱ الف و ۱ ب (نویسنده: سرگئی ایواشنکو، انتشارات: خانه شطرنج روسیه، ۲۰۱۱ و ۲۰۱۴) *Manual of Chess Combinations*

راهنمای مدرن الگوهای ماتی: بهبود توانایی شما در تشخیص مات‌های معمولی (نویسنده: ولادیمیر بارسکی، انتشارات: نیو این چس، ۲۰۲۰) *A Modern Guide to Checkmating Patterns: Improve Your Ability to Spot Typical Mates*

بررسی کتاب و یادداشت‌های نویسنده به شما نشان می‌دهد که آیا برای سطح شما مناسب است یا خیر. اگر کتاب انتخاب شده خیلی آسان به نظر می‌رسد، روش تمرینی متفاوتی اعمال کنید: زمان‌سنج را تنظیم و تلاش کنید در آن زمان تعداد بیشتری حل کنید.

چه به صورت آنلاین کار کنید یا با کتاب، باز هم نیاز داریم در مورد نحوه واقعی حل تاکتیک‌ها بحث کنیم. در اینجا چند نکته وجود دارد:

الگوهایی در اشتباهات خود. این به شما می‌گوید که چه موضوعاتی را شاید نیاز دارید روی آنها کار کنید.

همچنین به خاطر داشته باشید که هنگام حل کردن، بعید است که اشتباه شما در حرکت دهم در واریاسیون اتفاق بیفتد. بیشتر اشتباهات ما در ابتدای محاسبات ما رخ می‌دهد، زیرا جزئیات مهمی را نادیده می‌گیریم یا ارزیابی اشتباهی از آنها داریم. زمان صرف کنید تا همه امکانات را در ابتدا بررسی کنید.

با تمرین و تلاش سخت، می‌توانیم این دانش را به بازی‌های خود اعمال کنیم. البته روی صفحه، کمی متفاوت است: در حالی که مشغول حل مسائل هستیم، می‌دانیم راه حلی وجود دارد و می‌توانیم تا پیدا کردن آن ادامه دهیم، اما در طول بازی‌ها تنها هستیم و کسی ما را تشویق به دنبال کردن آن قربانی زیبایی وزیر نمی‌کند. بنابراین باید در محاسبات خود دقیق‌تر باشیم و تلاش جدی برای پیدا کردن منابع (طرح‌ها و ایده‌های) حریف انجام دهیم.

اینجا نمونه‌ای از اینکه چگونه همه چیز می‌تواند در کنار هم قرار گیرد را می‌بینیم. من در دسامبر گذشته برای شرکت در جام Spice ۲۰۲۲ سنت لوئیس بازگشتم. در بازی زیر، من برای حریفم تله‌ای گذاشتم زیرا فکر می‌کردم او وسوسه می‌شود تا در این موقعیت بازی کند. از آنجا که با نوع تاکتیکی که پولگار در بازی خود به کار برده بود، بسیار آشنا بودم، برای من خیلی زیبا پیش رفت.

نیکولاس لادن (۲۲۶۴) - استاد بزرگ زنان تاتو آبراهامیان (۲۴۰۸)

۱۹ دسامبر ۲۰۲۲

حرکت با سیاه

حرکت با سفید

زمانی که یک مهره را فدا می‌کنیم، مسئولیت آن بر عهده ماست که ثابت کنیم قربانی کردن بی‌هوده نبوده است. اینجا سفید یک اسب کمتر دارد، اما واضح است که در حال حمله است. وزیر h6 حرکت شاه را محدود کرده است و اگر فیل g5 بتواند به f6 برود، یک مات غیرقابل دفاع با Qh6-g7 وجود خواهد داشت. یکی از نتیجه‌گیری‌ها این است که وزیر سیاه در خانه f5 از حرکت مورد نیاز فیل جلوگیری می‌کند.

همچنین ممکن است برخی مشکلات عرض آخر در کمپ سیاه وجود داشته باشد، همانطور که رخ e1 را روی ستون باز مشاهده می‌کنیم، همراه با رخ‌های سیاه که به دلیل فیل c8 ارتباطشان قطع شده است.

تنها مهره‌های دفاعی سیاه، رخ f8 و وزیر هستند. از آنجایی که فیل نمی‌تواند به f6 برود و ما نمی‌توانیم وزیر را از دفاع خانه f6 منحرف کنیم، باید پیکربندی دیگری را با استفاده از ضعف عرض آخر در نظر بگیریم.

همین کاری بود که آن زمان یودیت پولگار در این وضعیت انجام داد. او در مقابل پاولینا چیلینگیروا در المپیااد زنان سال ۱۹۸۸، حرکت **17. Qxf8+** را اجرا کرد و سیاه تسلیم شد. با این حرکت، پولگار مدافع عرض آخر را حذف کرد.

17... Kxf8 18. Bh6+ Kg8 19. Re8#

پیدا کردن این قربانی‌ها و ایده‌ها با تمرین طبیعی‌تر می‌شود. بخشی از این تمرین باید ردگیری انواع مسائلی باشد که نمی‌توانید حل کنید و تلاش برای پیدا کردن

فیل من در خانه h3 به دام افتاده بنابراین اقدام فوری باید انجام دهم. خوشبختانه من متوجه برخی از تم های موجود در وضعیت شدم و حرکت **25. ... Rbe8** را با تهدید مات در عرض اول انجام دادم.

26.Be4

در اینجا حرکت **26.Rxh3** با جواب **26. ... Re1+ 27.Rxe1 Rxe1** که پیاده f2 را منحرف و ستون f را برای وزیر من باز می کند، در صورت **28.Kg2 Ne3+!!** سفید با مات مواجه می شود.

26. ... Qf3!! 27.Rxh3

گرفتن وزیر امکان پذیر نیست چرا که با **27.Bxf3 Re1+ 28.Rxe1 Rxe1** مات میشود.

27. ... Rxe4

من همچنان تهدید ماتی در عرض اول را دارم.

28.Qd1

28. ... Nf4!! سفید تسلیم شد.

با همان ایده قبلی اما این بار اسب من خانه g2 را پوشش داده، از دست دادن مهره اجتناب ناپذیر است.

28. ... Nf4!! 29.gxf4 (29.Qxf3 Re1+ 30.Rxe1 Rxe1#)

29. ... Qxh3 سیاه موقعیت کاملا برنده ای دارد.